

DÜŞÜNCELER

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-17151

Nurullah Ataç için...

Yazan: Ahmed Hamdi Tanpınar

Şiddetli bir sınırdı o günlerde bir jüri içimin de bulunduğu Ankara'ya gitmemi önlemeseydi belki onu son bir defa görecektim, hiç olmazsa cenazesinde bulunacaktım. Ama böylece daha iyi oldu. Her şey uzakta geçtiği için onu her yerdirdi düşünemilirdi, her tarafa birden dağılmış sanabiliyordum.

Ölümünden iki gece evvel bana son yazısından bahsettiler, fazla ehemmiyet vermedim. Çoktan beri dostlarına ve hayata ölümle nazlanırmış olmuştum. Biliyordum ki bu Montaigne hayranı, insan talii ile hesablaşmaktan hoşlandı. Kendisini derdine acılarına o kadar kolay teslim eden Nurullah, düşünceyle stotikti. Hölüsa, bu çok sevilen adam kendisine aid şeylerde yolunuza çok evelden kesen lerdendi. Ertesi sabah yazıyı kendim okuyunca içim burkuldu. Bir şeyler olacağından korktuğum için değil, sadece acılığ yüzünden, biraz da kendisini çok iyi anladığım için. Oalıb'den seçtiği:

Ab-ı hayat-ı sohbet-i ahbâbdan cüdâ
Mâhîleriz ki lüce... deriyâ hasretiz
beytinin bile oradaki hakiki mâhîsini anlayamadım.

Onun için ölüm

Nurullah için ölüm ancak bu olabildi. Dost görmemek, insan sevilimemek, ebediyatın ve şüiden bahsetmemek, buluşlarını, düşüncelerini, bir gece evvelki okumalarında rast geldiği şeyleri anlatmamak sevdiği, hak bildiği veya hoşlanmadığı, hattâ bir çocuk gibi tuttuğu şeyleri için

Nurullah için huysuz dedim. Nefsi ile didişen herkes gibi huysuzdu. Çok ve çabuk değiştiğini söylerler. Fikirlerine karşı kayıdsız yaşamayan herkes onun kadar değişir. Bu akıl adamı aynı zamanda bir duyguları idi. Belki duygularına karşı fazla affı idi, onları her zaman göstermezdi. Fakat bu cevherin nerede ve ne zaman sarfedileceğini iyi bilirdi

kavza etmemek... Bütün hayatını bu «shobet» kelimesinde toplayabilirdiniz. Gençliğin büyük bir kısmı sohbet adlı bir mecmua çıkarmak hülyasıyla geçti. Yazılarının büyük bir kısmını sonradan «söyleşi»ye çevirdiği bu ad altında yazdı. Ve şimdi hayatına bakarken bunun baştan aşağı, seşperdesi dâima değişen bir sohbet olduğunu gayet iyi anlıyorum.

Nurullahın düşüncesi her an kaynaş halinde, hiç durmadan duman, köpük, kıngın su zerrileri saçan bir kaba benzetti. Konuşma bu mucizeli kabinin tabii dolma ve boşalma şekliydi. Nurullah, konuşmayı her şekilde, komediden drama, büyük duygu açılmalarından hakiki sinir bulanlarına kadar severdi. Hiç kimse onun kadar yalnızlığa düşman olmadı. O, mahremiyet denen şeyi ne etrafı ne de kendisi için tanımadı.

Onunla 1922 de (Dergâh) ta tanışmışım

1922 yılında İsviçre'den döndüğüm günlerde Dergâh mecmuasında tanıştım. Benden iki yaş büyüktü. Belki şiir zevki ve umumî edebiyat anlayış-

şile bizden pek farklı değildi. O da Yahya Kemal'i, İsviçre'de tanıştığı Yakubu, Hâşimî esiyor, son Fransız senbolistlerini okuyor, çok iyi aruz bilmesine rağmen gene bizim gibi hece ile şiir yazıyordu. Fakat tecrübe ve Fransız edebiyatındaki bilgisi bizden üstündü. Şüralizm gibi cereyanlara ve o senelerin başka modern hareketlerine fazla alakası olmamakla beraber günün Fransız edebiyatını bir tarafından olsa da yakından takib ediyordu. Yukarıda onun için Montaigne hayranı dedim. Bu büyük muharrir kimlerden ve nasıl çıktığı de mühtimdir. Nurullahın zevkini uzun zaman, Action Française gazetesini idare etti. Daha o günlerde Dergâh muhtinden çok beşenilen Maurice Barres'e ve Anatol France'a karşı Maurras'ı tuttuğunu gördük. Action Française zevk ve düşüncemizde Neo-klaştiki. Benim bu cereyandan ancak Maurras'ın birkaç şiiri ile habiretim vardı. Maurras'ı hiç okumamışım. Leon Daudet'in adını bile duymamışım. Fransızcanın ortasında bir fırtına gibi esen bu lezzetli yazarı ben onun vasıtasıyla tanımış ve uzun za-

man severek okudum. Nurullah Montaigne'e aklı götürün odur. Nurullah'ta Leon Daudet'den birçok tük kalmıştır. Fakat en mühim olanı, az çok ona benzeyen seşip sevmesidir. Yalnız şu farkı da işaret edeyim, Melankolya ve Şekspir'in Seyahatçı muharriri Fransızca'yı her adımda genişleten, lügatı kafaında her an hazır bulan adamdı. Nurullah ise tam tersine bir usulle sonunda türkçeyi daraltarak konustu. Cimbızla kelime ayıkladı.

Şiir ve tiyatro tenkidleri

Dana ayasının tozunu alkışkenden edebiyata girdi. Dergâhta şiirler, makaleler yazdı. Akşanda tiyatro tenkidleri yaptı. Büyüktür bir fantezist, kendisine göre tiryakilikleri vardı. Tiri yakıllık her cemiyette ve her edebiyatta sevilir. Okuyucu esat mutlak hükümдарlar gibi, sevilmi ve sevilmi olursu teralemekten de hoşlanır. Şüp heşiz burada işe biraz yapmacık ka-rışır, fakat hiçbir yapmacık tek başına değildir. Arkasında dayanacağı bir psikoloji, bir çeşid hazır zemin ister. Nurullah da böyle idi. Ökeli mısraı, neşesi kendine seştiği görüş zaviyeleri, beyhude nakilleri tahammül edemeyiş, nihayet o cetin zevki onu çok seşil yapıyordu.

Daha Dergâh'ta ilk gördüğüm gün Üzerinde, rastgeleliği galgalayan ve durmadan konuşan huysuz bir papagani tesiri yapmıştı. Bir saat sonra seşasında ve ayaklarının ucuında he-piminden yolumuş bir yığın tüt, te-peminden doğru halimle hiddetli hiddetli güliüyordu.

Yazıları biraz gelişene konuşmaşın lezzetine ve uslubuna erdi. Şüpheşiz çok şaşırtı ve etrafında büyük hiddetler uyandırdı. Yahya Kemal gibi izah ederek konuşmuyordu. Hiçbir dünya görüşüne açıkça dayanmadan, hiçbir inancı istisamar etmeğe tenezzül etmeden sadece zevk denen ve kendisinde âda inayeti olan melekeye dayanarak asıp bıcıyordu. Kaleyi iğten fethetmesini pek bilmezdi. Tek başına, bayrağı yakaladığı gibi hücumu geçenlerdendi. Fotoğraf çektiler gibi, Mabeyinde bayramlaşmaya gider gibi konuşmaya alışıms bir edebiyatta bu herkesin ayasına baa baa yürüyen adam elbette bir takım hiddetler uyandırmaktı. Nurullah etrafını kıs dardığı derecede sevdi. Bu hiddetini dalgaları edebiyatımızda dâima görüldü, çekti, tıpkı hakkı olan sevginin dalgaları gibi.

Yadırganan yeniliği

Ona edebiyatçılarımlı şaşırtan şey, o zamana kadar gördükleri o nazlı ser çiçeği muamelesine birden beri son verilmesi idi.

Fihakika Tanzımattan beri bizde edebiyatçı muayyen siyasi vaziyetlerde pamuk içinde saklanan bir çeşid cam-insandı. Aman kırılmasın! İlk önce Yahya Kemal onun pamuk enahafasından çıkardı. Haydi git, herkeşen yaşadığı havada, yaşamağa alış! dedi ve kendi rüzgârile bir iyici çarptı. «Hele şu türkçeyi doğru soy-lemeğe alış! hiç camdan insan olur mu?» Nurullah bu konuşmaya başka şekilde devam etti. Daha doğrusu, doğrudan doğruya Homonkulos'un camına hücum etti. Hatta ilk kirdığı camı kendisi camı oldu. Nurullah'ın Dergâh'ta neşrettiği şiirler arasında hiç olmazsa bir tanesi vardır ki «yarasa kapanmas haşer getirdin» mısrası bulunan şüiden bahsediyorum. Devrin hece şiirleri arasında belki en güzelliklerinden biridir. Onu şiiri yazan genç adamın şiire devamı kadar «hele bizde» tabiri birşey olamazdı. Fakat Nurullah şiiri bıraktı. Bu bir tükenme miydi? Hiç sanmam. İddia ettiğimi yazmaktan ziyade yazılmalara alışmak mı hoşuna gidiyordu? En iyi okuyanlarımızdan biri olduğuna göre, belki öyle de olsa gene için için de Nurullah'ın o cetin ve çok kılsık zevkinin payı vardır sanırım. Hayır, Nurullah zevk nâmına müshahhasızlığın ölçüsünü kendi için de şüri öldürmeye çalışmışla verdi. Fakat, bu şair bir tarafında dâima yazgıdır. Neşrinin bir devri hemen hemen şiirle yarış eder. Cumhuriyet gazetesinde yıllarca evvel -galiba gene bir hastalık esnasında- yazdığı hatıralar adlı yazı silâsilesi hâlâ hatırlarım. Böyle, bir bütün bir mevsim gibi öyle yaprak yaprak dökülen bir yazı türkçeye az okudum.

«Ben sadece iyi okuyucuyum»

Birgün Nurullah Akşarayda ahash bir evde oturan ve yalnızlığı içinde Nurullahın kitabevini bekliliğini yapan kışkardeşlerinden birinin evine gittik. Daha ziyade masallardaki iyiler (Arkan Sa. 4 Sü 1 de)

İşte b

Onl

zamanı

silkip

lerde

zamanı

dökük

Öle

di. y

seyim

aşkın

kısım

nı ols

Yas

Bun

fayda

ah sü

yozun

Ben

Tiri a

erdim

madığı

Akl

da da

ceza g

olarak

zaman

kapadı

nasıl e

retleri

mamak

Vapur

gölave

vapur

yahud

gibi y

aceledi

lidir. V

miz. b

mali v

yola c

İste,

Vapur

niz içi

mislini

lar.

Çünkü

madan

sevdin

lidir. I

seyahet

hareket

trene s

gişeyi,

balık v

vasıtası

tasınca,

bur ka

mez, bi

dalaver

sanıfı

ver ba

gelelin!

Beraz

deniz v

etmekti

vapurla

mıdır.

Bu n

reler n

yoner

de ols

mutlak

vermek

yanlış

göstür

len bfi

o kads

rinci v

mekvi

tina ge

Şu il

icab e

cezasi,

demek

Netic

insan i

Hali

PA

Top

SANAT BAHİSLERİ

Çocuk dünyası

Yazan:

Ahmet Hamdi Tanpınar

Benim bu seneki yılbaşı sevincim hiç ta nımadığım çocuklardan geldi. İki haf ta kadar bir zaman onların bizimkin den çok ayrı ve başka şekilde ciddi dünyalarına misafir oldum. Doğan Kardeşin tertip ettiği yazı ve resim yarışmasından bahsediyorum. Yazı jürisinde ben de vardım. Bu itibarla yazıları birkaç defa dinledim. Resim leri de, kendi işiniz yapıp sık sık gördüm. Hakikaten eğlendirici ve düşündürücü iki hafta oldu.

Daha evvel söyleyeyim ki çocuk res minin behemehal büyük resimle eşit olacağına inanmıyordum. Ne de çocuk yazısının buluşlar ve icatlarla dolu olduğu hayaline kapılanlardam. Buluş, icat, yaratma, güzellik bunlar daha ilkerik yaş merhalelerinin terbiye ve kültürün getireceği şeylerdir.

Sanat zannedildiğinden çok ciddi bir iştir. Bir mısra bütün bir kâinatı. Onu bilerek yapan, hele o mısra da elde ettiklerini ikinci ve üçüncü sünde o kadar değişik, ve birincisine uygun şekilde devam ettirebilen adam daima insanların en büyüğü ve müc zelisidir. Resim, musiki, mimari, bey ke için de bu böyledir. İnsan tecrü besini, sanatkarla sekinir bulur. Sanat nın başladığı yerde her şey susar ve hümetle el kavuşturur. Sputnik, si nemaskop, yahut yarin icat edilecek yeni bir ölüm makinesi beni bir defa dan fazla hayrete düşüremez. Bu an geçti mi oturduğum iskemle ve yazı yazdığım kalem gibi hayatım için ta bil şeyler olur.

Mozart'ı, Bach'ı, ilk mağara resim lerinden birini yapan adımı bilmediğim ressamı, Nedim ve Yahya Kemali ise daima hayrette dinler ve severim. Racine ve Breugel benim için eserle rinin ezberden bilemedik gibi şaşırtıcı ka rırlar. Yeşil Camlin içinde ve dışında karanlıkta sayamayacağım pek az şey vardır. Fakat Bursa işığında her kar şılaştığım zaman hayret çığlığı ata rım. Bu işte bir haklılık olduğuna inanmıyorum değilim. Ama işler böyle oluyor, ne yapalım! Ötekiler hep bir birini unutturarak mevcutturlar. Hal buki sanat daima kalıyor. Hayır san at tecrübesi ne cahlı adamdan, ne de çocuktan beklenebilir. Bununla be raber bazı çocuklarda bazı melekeler in erken geliştiği ve insanların geliş me yollarını kısaltacak kadar dehali ve her şeyi kendinde hazır bularak doğduklarına da biliyoruz. Zaten Moz art misali varken bunun aksini kim se iddia edemez.

Doğan Kardeşlerin müsabakasına gi renlerin içinde bu cinsten istisnalar galiba yoktu. Hepsî yazılarının cocu guydular. Bizi hiç biri müskül vaz iyetle birakmadı. Hepsî yazılarının ken dilerini getirdiği basamaktan etrafa bakıyorlardı. Bu ilerde sanatkar ve ya her hangi bir işte birinci sınıf in san olamayacaklarını göstermez. Rah metli Orhan Veli on üç yaşlarında iken benim talebemi. Sadece alabildiğine zeki ve sevimli insandı. Ancak onbe şinde başka sınıfta karşılaşınca onu şair buldum. Evet bu çocukların yaş larına ve dünyalarına rahatça yerleş miş olmaktan başka meziyetleri yok-

tu. Fakat ne mükemmel yerleşme ve nasıl sahip olma.

Büyük şeyler görmüyorlardı. Hususi buluşları yoktu. Yalnız o anda yaptık ları isten ve biraz da hayatlarından mesuttular. Haftalarca süren hastalığı nı anlatan bu küçük kız sadece iyileş mesille mesuttu. Trenini şaşırın, ters yola giden, indikten sonra ikincisine yanılırm korkusile binemeyen, ve ev dekilere hikâyesini anlattığı zaman onların kendi haline gülmesine o ka dar komik şekilde hiddetlenen bu yu murcak, babasının bulunduğu alayda veya taburda her sene yapılan toplan tıy kesik, kısa cümlelerle anlatık tan sonra üç satırlık bir cümlede bir uçak savar topunun bütün manevra kabiliyetini tarif eden öbürü, kendisi ne el lâmbalı, hırslısı bir dehşet rü ya sı uyduran öbür yaşıtı, hepsi dünya larına sımsıkı sarılmış insançıklardı. Hiç bir bize harikülâde şeyler vermi yorlardı. Fakat harikülâdenin bakişla rında olduğunı hissetmemek kabili değildi. Çocuk, esyayı sayarken âdeta yaratıyor. Ben bunu bu yazılarda gö rüdüm. Hayır, bu olgun yaşı sanatı de ğil, kendi kendine masal söyleyenle rin tabii hal idi. Vâkıa içlerinde oku duğu hikâyelerden yahut son zaman lar da gördüğümüz denizaltı filmler inden geldiğini tahmin edebileceğimi z bir rüya yazısı vardı ki âdeta ba zı esrarlı hikâyelerde olduğu gibi bi zi mutlak meçhulün karşısında bırak mak istiyormuş gibi birden birer bitiş le bir sanat eserine çok yakındı. Tas avvur edin rüyayı gören sular altın da bir gemi iskeletine giriyor, büyük bir konsol açıyor, birinci gözde bü yük bir servet buluyor, almak istiyor, yere düşürüyor, ikinci gözde gümüş yemek takımları görüyor, yalnız bir kaşık alabiliyor, üçüncüsünde hoşuna gitmeyen şeyler görüyor, dördüncüsün ü açınca dehşetten uyanıyor. Bu bek lenmiyen bitişle çocuk için tabii bir şey olan masal uydurma bu küçük yazıda bütün bir kompozisyon olu yor. Vecihî bey yolunda bir sefalet hikâyesi de bu cinse girebilir. Niha yet birinciliği kazanan Bilginin hikâ yesi güneş için bulduğu "Deniz gö lü" imajıyla, etkilerine doldurulmuş yıldızlarla sanat hevesini gösteren ya zıydı. Bunların dışında hemen hepsi hep gündelik hayattan bahseden veya rüya uydurmağa çalışan -belki de gö

rülmüş rüyaları anlatan yazılardı. (Yu karda bahsettiğim gemi hikâyesi çok ustaca sonuna rağmen belki bu so nuyla beraber psikanalitik tahlille ga yet müsait bir rüyaydı. Ve pek ala oniki yaşında bir çocuk bunu göreb ilir.)

Mevzuların çoğunu rüyalar teşkil ediyordu. Bir kısmı da yolculuk ve do ğum günü hikâyeleriydi. Hemen hep sinin türkçe çok temizdi. Hepsî re alitelerle değilse bile esya ile temas ha linde idiler. Belki bir eksiklikleri var dı. Hayatlarını fazla idealize ediyorlar veya kaçıyorlardı. Şehrin hayatına, so kağa kapalıydılar. Çocuk zekâsının yahut mektepli terbiyesinin tecridi mi? Yoksa görme noksanlığı mı? Bu nu bilmiyorum. Fakat cümlelerini ya pılışı, sadeliği, rahatı ve bütününden taşan ruh hamleleriyle beni çok şaşırt ılar. Bu çocukları bu hale getiren çalışan hocalar onları etraflarına da ha derin şekilde bakmaya alıştırmam ın belki de bir çaresini bulurlar.

Yahya Kemal birçok defalar naklettığım bir söz vardı: "Resimimiz ve neşrimiz olsa başka bir millet olur duk" Bu çocuk yazıları ve resimleri bana geçmiş bünyemizin bu iki eksi ğinin tamamlanmış devirde yaşadığını zi müjdeledi.

Bittabi resimler daha havalıydılar. Ve büyük resme daha yakındılar, yah ut bu vehmi veriyorlardı. Bayram yerleri, peyzajlar, deniz manzaraları, kayık yarışları büyük bir ısrar halin de etrafi renkle boğuyordu. Çocuklar burada da son derece ciddi idiler Kendilerine göre esyayı düzenliyorlar, renk meselelerini hallediyorlar, hat ta bilmedikleri çizgi problemlerini dü şüyorlardı. Fakat asıl hoş giden ta rafı bütün dikkatlerine rağmen bu iş ten aldıkları hazzın aşkır şekilde gö rünmesiydi. İki eser çok sevdim. Ka dın berberî ile karakalem bir deniz manzarası birincisine Zühdi Mürid oğlu dikkatimi çekti. Acayip, karika türe doğru giden bir neşer ve miza hı vardı. Bu şışman kadın, onun mor elbisesi, onun başının üstünde bek leyen adam, yanbaşında öbür kadın, bütün o çok kaba şekilde hazırlanmış terkip henüz ifade şeklini bulma mış yaman bir dikkat gösteriyordu. Deniz ve kayıklar desenini ise dü ze ni bakımından ilk gördüğüm gün be ğenmiştim. Biz çocuğun behemehal

çocuk resmi yapmasını istiyorum. Bel ki haklıyız. Yalnız bir noktayı fazla unutuyoruz gibi geliyor. Çocukluk bu yük yaşlara hazırlıktır. Bu desende benim hoşuma giden şey çocuğun kendi yaşını mutlak şekilde geçmi ş olmasıydı. Bu tertip başka türlü bu lunamazdı. Çocuğu kendisi oknasın da elbette rahat bırakmalı. Fakat ya şının üstüne çikması imkânlarını da daima vermeli, hatta biraz da zorlama lı. Vâkıa bunlar çok münakaşa edilmiş meselelerdir. Fakat mutlaka hal ledilmiş olduklarına emin değilim.

Hatta ben çocuğa eskiden yapıldığı gi bi muntazam desen öğretilmesine ta raftırm. Valéry, desenin esyayı gör meimize tanıtmamıza yardım ettiğini, hatta tek çaresi olduğunu söyler. El le gözün bu müsterek dikkatidir ki bize hayatın asıl kapısını açar. Renk, hele çocukta sadece uydurmadır, de sen ise esya ile, kâinatla temastır. On, oniki yaşlarındaki çocuklara bir za man Garbda Virgile'ı, bizde Şeyh Sadi ve Hafız'ı okutup anlattıklarını biraz fazla unuttuk sanıyorum. Çocukluk ağılması gereken merhalelerdir. Sakın bu işte bize büyükler kendi zevkimizi fazla düşürmüştü olmayalım.

Resimlerde beni düşündürten şeyler den biri de çocuğun yazıdan fazla ha yata açık olması, kendini fantazisine daha rahatça bırakması oldu. Resim ler mevzu itibarıyla daha zengindi. Gö z daha cabuk uyanıyor mu diyelim. Hiç olmazsa daha bütün kavriyor veya icat ediyor. Yazıdaki sıralama zorluk ları burada belki kendisini daha az gösteriyor.

Aradaki bu farkı kaydettikten son ra bu yarışmanın neticesi olarak ben de kalan son düşüncemi de söyleyeyim: Çocuklarımızın bu eserlerle bugün milletlerarası seviyede. Vâkıa dış ı memleketlere ait pek az yazı müs a bakası gördüm. Fakat resim müsaba kalarının çoğunu biliyorum. Bizim in san damlalarının eserleri hiç de on larınkinden aşağı değildi.

Gerek yazılarıyla meşgul olurken, ge rek resimleri seyrederken asıl yarış manın yapıldığı gün serbest olmadı ğı ma ve bu küçükleri iş başında gör medime hakikaten üzüldüm. Kim bilir ne büyük bir dikkatle kalemleri ni eme eme, ceplerinde mendillerini arıya arıya çalışıyorlardı. Bütün bu gayret ve telaş arasında gözlerinin ifadesini yakalamayı ne kadar ister dim.

Doğan Kardeşin bu yarışmasının ço cularımızda güzel yazı ve resim zev kini arttıracığına eminim. Bu itibarla çok müthiş tanındığım ve teşebbüsün devam etmesini temennî ederim. Da ha rahat çalışma imkânını vermek şekilleri de aranabilir. İtiraf etmeli ki çocukların iki saat içinde hem mevzu bulması, hem de çalışması oldukça güçtü. Belki de benim yukarıda dokun duğum küçük eksikler bu yüzden. Böyle de olsa bu iki saatlik çalışma nın mahsulleri beni çoktan sevindir diler ve tatmin ettiler. Onun saye sinde çocukluk dediğimiz o yarı ma sal âleme bir kere daha girdim.

MEVLİDİ ŞERİF

Kıymetli aile büyüğümüz,

Mehmet Tahsin CERRAHOĞLU'nun

ölümünün üçüncü senei devriyesi olan 5 Ocak 1958 paz ar günü ikinci namazını müteakıp Teşvikiye Camii Şerifinde ruhuna ithaf edilme üzere memleketimizin tanınmış ehli Kur'an ve mevlithanlarının iştiraki ile okunacak Mevlidi Şerife, kendisini seven akraba, dost ve din kardeşlerimizin gelmelerini rica ederiz

AİLESİ

TEŞEKKÜR

Müptelâ olduğum rahatsızlı ğın teşhis ve ameliyatla teda visinde geniş bilgi ve mahareti ni

Dr. Zoolog
NERİMAN KONORALPile
Makine Yük. Mühendisi

Nurullah Ataç için...

(Baş tarafı 2'nci sahifede)

Ahtıyları benzeyen bu kadın boş zamanlarında makasla ve hiç dikkat etmeden kâğıd oyuordu. Bu oymaların, en nefis dantellâlarla ölçüşebilen cök fantezisini seyrederken o yazıları hatırladı ve Yahya Kemal onlar için söylediklerini ona tekrarlardı. Benimsi bir hayli alay etti. sonra "Eben sadece iyi okuyucuyum" dedi. Hayır, sadece sabırsızdı, frenklerin Constance dedikleri o bir çeşid israrı bilmiyordu, ve biraz da tasdiğı al lâhları ilkönce kendisinde tecrübe edenlerdendi. Bu iki kusura "ikincisine bilmem kusur denebilir mi?" bir çeşid süresizliği de eklemek gerekir. Nurullahın düşüncesi, bir lâhza gördü nüp parladıktan sonra yosun seridi-ne, bir avuç köpüğe yahud bir kayaya değilerek kaybolan su perilerine benzdi. Bu daima konuşan adam, ken dişini bir noktada toplamaktan, de rinleştirmekten hoşlanmazdı. O, çok kuvvetle gören, hasta çok defa en derine kadar inen, fakat baktığından hemen yorulan bir ilk bakıştı.

Zevki için klâsik dedim. Evet, biraz saçbağ, huysuzca olsa da gene klâsikti. Daha doğrusu barokla karışık bir klâsik. Çünkü Nurullah her şeyden evve imzaçtı. O bana edebiyatımızda daima Ahmed Vefik Paşayı hatırlattı.

Ankara günleri

Bu klâsik tarafıydı ki ekikti. O kadar iyi anladı. Nealmizden hiç kim se eski için onun kadar tanıyıp sevmedi. Hafızasında binlerce misra vardı. Ben sevdiğim mısraların büyük bir kısmını ondan öğrendim. 1928 de Konyadan Ankara'ya geldiğim zaman onu divan şiirinin içinde yüzer buldum. İstanbul'da bulduğumuz zaman, tekrar Ankara'ya gidince gene bu araştırma devam etti. Kezbanâ Mektubların büyük bir kısmı onun se şiirlerle doludur.

1932 ye kadar süren bu Ankara yılları en güzel devrimis oldu. Nusret Hızır'a beraber tam bir sanayaktı. Günün her boş saatinde birbirimizi arar bulur ve hele gecelerimiz behemahal beraber geçirdi. Hiddetli, aevimli, gülmüş ve güzel yakalamasını bilen, daima dost, vefalı Nurullah, o gecelerimiz ne oldu? Vakery'de Proust'da, Gide'de, Nerval'da eski şairlerimizde, Yahya Kemal'de kendimizi bulduğumuz ve sanki bir sonuzluğa kadar kendimizi kaybettığımız geceler... İttığımız rakidân ziyade okuduklarımızın ve konuştuklarımızın bir zı sarhoş ettiği geceler... Orta yaşa yaklaştığımız bu yıllarda asıl gençlik gümizi yaşadık. Fakat kaybolanda geçimiyelim.

Nurullah için edebiyat yaşanacak tek şeydi. Sürden, edebiyattan başka hareket tanımadı. Halbuki pek az insanda gördüğüm şekilde hareket ihtiyacı ile doğmuştu. Bir gün Ahmed Kudsîye "Eben günde yirmi dört saat edebiyatçıyım, demişti. Fakat az söz Nurullahı bu cümle kadar güzel anlatır. Hiç birmiz kendimizi onun kadar yalnız edebiyata vermedik. Yaşadığı müddet edebiyatımızın en canlı gazetesi o idi. Zaman zaman rastlanan haksızlıklarında, çetin ve anlaşılmaz müsamahasızlıklarında edebiyatı bütün hayatın yerine koymasının elbette bir payı vardır.

Huysuzdu, fakat...

Nurullah için huysuz dedim. Nefsi ile didişen herkes gibi huysuzdu. En imkânsız şartlar içinde yani çetin bir mizacın içinde, dünyanın en güc sevinli şahsiyet bütününü istiyordu. Siskini, bol keseden harcannışa, yalancıkdan duyuva ve düşünceye gereken düşmendi.

Şon zamanlarda Varlık'ta çıkan Kaliban ile Prospero adlı bir diyalog serisi vardır ki birçok davranışlarını izah eder. O kültür ve medeniyet adamı idi. Fikir onun için havaya savru lacak birşey değildi, yaşamayı gerektiriyordu. Bence ondan asıl alınacak ders budur. Herkes dünyanın yuvallık ol-

duğunu bilir ve söyler. Fakat bu söy lenenlerin içinde bir kısmı vardır ki bu gerçeği bir saniye bile artık unut maz. Çünkü gerçekler bedava yere gerçek değildirlir. İşte Nurullahın asıl peşinde kostuğu şey bu idi.

Bunu söylerken dostumun her yaptığında, bütün kavgalarında, dağın-lıklarında haklı olduğunu iddia etmi-yorum. Onun kendisini olduğu gibi ka bul eden tarafı da vardı. Ve bu yüz-den tezatlarda içinde yaşardı. Yarattığı büyük fikir saplanmalarına, kuruntula-ra, mantika çok müsaaddı. Hatta bu tarafı daha üstün başarıdı.

O kadar sevdiği ve her coştugu anda şiirlerini okuduğu Yahya Kemal'e karşı son zamanlarındaki davranışında elbette bunun bir payı vardır. Dildeki aşırılığı da bu cinsten muakalelere dayanıyordu. Cevdet Paşa'dan sonra bizde en ciddi tarih hareketine girişmiş olan Hammer mütercimî Ata Bey'in oğlu olmasına rağmen Nurullah, tarihin nizamını almamıştı. Tarih, terkip-lere fazla dokunulmamasını öğretilir. Onların kendilerine mahsus hayattarı olduğunu ve kendi zaman - kanunları bulunduğunu kabul eder.

Dil meselesi ve Nurullah

Dil meselesi yüz senedenberi cemiyeti mizin en keskin, hattâ öbürlerini yut-mağa hazır meseledir. Nurullah'ın onunla meşgul olması tabiidir. Fakat ona yalnız akıl hesabıyla gitmesi, o abes sağılığa düşmesi, bir cemiyetin en can lı meselesinde bir takım imkânsız edilemeler karşısında bırakması, en ha lis türkçe kelimeleri dilden atmağa kalkması bir türlü anlayamadığım şey dir. O milletimizin dilini en iyi konuşan

adamdı, bir klan diliyle konuşmaya kal kişti. Ne yazık ki akıl her zaman akıl de ğildir, ve olamıyor.

Bütün bunları ölümlü dolayısıyla yaz dığım bir yazıda hatırlanmaya mecbur kaldığım için müteessirim. Ama, dil bir millet için her şeydir. Evet Kalibana karşı daima Nurullah ile berabe rim. Fakat Coriolan olup da Roma'nın karşısına geçtiği zaman ondan ister is temez ayrılırdım. Çünkü dil Roma'nın kendisi, yani hâkiki vatandır.

Surası var ki bunlar ve bilhassa hiç bir zaman akıl erdiremediğim devrik cümle meselesi aramızda devamlı mü nakaza mevzu idi. Zaman zaman ba na bu yüzden kırıldığını da bildirdim. Fakat üzülmezdim. Çünkü kalbimde ki yerimin hazır olduğunda emindim. İlk tesadüfte bir iki nazdan sonra kapı lar açılırdı.

Çünkü bu akıl adamı aynı zaman da bir duygu adamıydı. Belki duygu-larına karşı fazla affıdı. onları her zaman göstermezdi. Fakat bu cevherin nerde ve ne zaman sarfedileceğini iyi bilirdi.

Çok ve çabuk değiştiğini söylerler. Fikirleri var ki kayıtsız yaşamayan her kes onun kadar değir. Valéry'nin Sür adlı manzumesini bitiren bir beyit vardır ki onun için daima hatırlana-bilir: «Beni o kadar fazla ısırdın (somurdun) ki, kaynak bu yüzden kuru-du.» Evet, Nurullah fikirleri, insanlara o kadar büyük bir ihtirasla sarıladı ki onları tüketmesi bile, onda tekrar hareket geçmeleri ve aynı kuvvetle ya şamaları için dinlenmeğe muhtaç ka-lırlardı.

İyi ama, niçin bütün bunlardan bah

tin ve Porsche (cadri) men birbirinin aynıydı. Musabikin otur duğu mahal yere adamaklı yakın. ön ve arka camurluklarda araba hafif yük seliyor. Aston Martin Ferrari, Jaguar'in ise sürücünün oturduğu yerin tam ar-kasında tavyare kuyruğu gibi keskin bir kısım bulunuyordu. Esasen bu üç arabanın, başınıza konacak kadar yak laşan bir Jet'i andıran görüntüleri de de siddet bakımından birbirinden fark sızdı.

İddialı Maserati'nin, Arjantinli Fan-gio ile İngiliz Moss tarafından kullani-lışı seyirciler arasında girilen bahis lerde daima Fangio ekibine puan ka-zandırıyor. Fakan Alman otomobil kulübünün koyduğu 36 bin marklık k ramiyenin şöhratlı Fangio ile arkadaşını nasib olmayacağını yarışın başlama sını müteakip Arjantinliyi bulan sansızlık gösterdi... Müsabaka başlıyalı he-nüz yarım saat olmadan arabasının arka sol tekerlek vidalarının laçka ol-ması üzerine, Fangio kendi arabasını bırakarak, ekiblerinden Godla - Scar-latti'nin kullandığı Maserati'yi aldı. Mârif Dünya şampiyonunun bu ilk ta-lihleştireli teessürle takip edilirken ikinci-si de vuku bulmakta geçikmedi ve araba da tamiri beş dakika kadar de-vam eden başka bir arıza çıktı.

Fangio, Moss ofisinin kaybettikleri yarım saate yakın zaman, neticenin tek tarafını, Arjantinlinin şampiyon-luğu kazanmasının imkânsız oldu-ğu nu kat'ilestirdi. Esasen Manchester'li Tony Brooks'un kullandığı 14 nume-ralı mavî beyaz Aston Martin iddialı bir şekilde başı almış diğer arabalar-la arasındaki birbiruok kilometreye yakın mesafe farkını bir türlü düştür-müyordu. Frangio-Moss ekibi ikinci-tamir için bitirerek yarışa tekrar ka-

sediyorum ve ne diye sevgili Nurullah, senin hatıranı böyle delik deşik ediyorum? Ben bu yazımda yalnız senin ölümlüne ağlayacak, benim de kızım olan kızın Meral'e dert ortaklığı ede-cekim. Fakat hakikaten seni ölmüş sa-yabilir miyim! Her an yanımda değıl misin ve olmayacak mısın? Bütün sevdiğim şeylerde seni bulmayacak mıyım? Kavgasız günümüz olur muydu Nu-rullah?

gerçekti... Alman M uss tarafını ya şampiyon-giliz marşı terkedenleri Papalığın y yarışlarının müessif kaz dı... Müsaba bekleyen kal sulan, sadec di...

Fatih Cam hum hoca E Eugdaycioğlu hat Varuy v leri, Avukat deri, Temyi Halid Evren Bugdaycioğlu Şükrü Uras madları, öğü retmen Mü leri, Aydr Kutbayın t Hukuk İste MUSTAI 3.6.957 paza Hakkın raf nazesi 4.6.9 namazını n Caminden zarbındaki dilecektir. eyliye.

BURSA YANGINI

YAZAN

Ahmed Hamdi Tanpınar

Bursa yangını bazı gazetelerimizin bir milyara yakın tahmin ettiği maddi ziyana Uluçami tarafındaki tarihi eserlerde yaptığı tahribata hakikaten millî bir felâket addedilebilir. Bununla beraber son zamanlarda o kadar dikkatle tamir edilen kapalı çarşıda çıkması ve etrafa oradan yayılması bir tarafa buraklırsa hiç de beklenmeyecek cinsten değildi. Bizim güzel Bursa, yeşil Bursa diye sevdiğimiz ve haklı olarak övündüğümüz şehrin asıl hayatının ve servetinin toplandığı bu çarşılarda o kadar içiçe, üstüste, bir kav gibi tutuşmuş hazır binarlardan müteşekkildi ki bu akıbet her an beklenebilirdi. Bundan bir kaç sene evvel resmî bir vazife dolayısıyla bir kaç arkadaşla beraber Uluçamin tamir işleri ve kapalı çarşının son vaziyeti hakkında bir fikir edinmek için Bursaya iki defa gitmiştik. Her ikisinde de bu çarşıda heyet halinde ve tek başına saatlerce dolaşmıştım. Derhal söyleyeyim ki temir işlerinin verdiği büyük hoşnudluğa rağmen ikisinde de içinde bir korku ile ayrıldım. Bana her şey, bütün bir millî servet için bir kıvılcığın tesadüfüne burakılması gibi görünmüştü. Sonuncusundan ötürü oturdumuz, çay, kahve içtiğimiz bir ayakkabıcı dükkanında bu korkumu söyledim. Dükkan sahibinin beni hiç de fazla telaş bulmadığını gördüm. Çay gibi hatırlıyorum. O da benim gibi düşünüyordu, korkuyordu. Bir kelimle ille sadece ahşaplığının verdiği sükunetle benden ayrılmıyordu.

Memleketimizin 12 yıl oturup bize hayran giden ressam Leopold Levy bir gün b'na şunu söylemişti: «Siz ferdi olarak; cemiyet olarak sayıץ meziyetleri bulunan bir milletsiniz. İçinizde biraz yavaşp da sizi semmelele imkânızdır. Yalnız bir acayib hünyunuz var. Daima birşey bekliyorsunuz gibi yaşıyorsunuz. Bir şey ki size herşeyi toptan düzeltmek, değiştirmek imkânını verecek ve o olana kadar siz biraz da hayatınızın dışında yaşıyorsunuz. İşte tek anlamadığınız tarafınız budur. Hayat, yaşamak içindir. Beklemek için değil.»

O gün ihtiyar ayakkabıcıla konuşurken, genç ressamımızda bütün bir Bursa mektebi yaratan eski hanları, koza hanını, piring hanını, çoğu ilçe acm harabıkları içinde bir yiler için atöyleyi, ticarethaneyi barındıran öbür hanları, kimi seker, kimi kumaş imalâtıhane olarak kullanılan o em salsız eski hamamları dolaşırken, daha ziyade bir sinema stüdyosunda yangın sahnesi için hazırlanmışa benzeyen Evkaf binasının karışık mer-

divenlerinden inip çıkarken hep garblı dostumun bu dikkatini hatırlıyordum. Bütün bir hayatın toplandığı bu ağıza kadar dolu çarşının derbederliğine kimbilir hangi büyük fırsatı, onsekizinci asırdanberi resmî hayatta o kadar terarla kullanan tabiriyle hangi «münasib vakti» bekliyerek razı oluyorduk. Bu bekleyişin arkasında kim bilir ne kadar zengin ve muhteşem projeler vardı.

Sark ya alışılmışı gömlüki yaşıyor, yahud hayale kaçıyor. Daha doğrusu alışılmışı ile rüyada yaşıyor. Gerçek, bizi biraz şıktı mı derhal hayatımızı kerpiklerimizin arkasından hiç eksik olmıyan çok değişik ve mesud bir boş on sene sonrasına, yani uzak ve müphem bir zamana nakledebilir. Bunu yapar yapmaz da bugünün bas kısı üzerimizden kalkar, çay gibi hafifleriz. İçimizde daima aralık duran bu fıracı kapısı yüzünden tecrübe denen şeyin hayatımızda bir türlü serih bir yerli olmamıştır. Son Bursa yangını cinsinden felâketlerin hakikî sebebi realiteye sarahatle bakmamızdır.

Fakat neden bunları şimdi yazıyorum. Ben ki Bursayı o kadar severim, sanatının ve şa hayatının bütün bir tarafını bu şehre borçluyum. Bütün bu düşüncelerden ve korkulardan kimsesiz bahsettim mi? Tek bir satır yazdım mı? Acı ama, h'kikat şun ki bizde sorumluluk vicdan azabının coğucudur. Onunla beraber doğur ve onun keskin aleminde kavırlup yanar.

Hakikatte Bursa çarşısı ve hattâ bütün Bursa şehri çok evelden bir mesele olarak ele alınmalıdır. 1271 zelzelesi ve yangınından sonra asıl manasile Bursa yoktu. Bursanın büyük felâketi bundan bir asr evveldir. Bugünkü Bursa (şehrin kendisinden bahsediyorum) kalıboşmuş saray içine rağmen gene de bu şehri memleketimizde eşsiz yapan tarihi hatıraların ve tabiatının eseridir. Bursa tıpkı slaturka musikinin teklimleri gibi irticallı doğmuş bir şehirdir. Sursası var ki sazı kullanan elin hünersizliğini makamın güzelliği telâfi ediyordu. Bursanın güzelliği tabiatın ve tarihin bir işbirliğidir.

Cevdet Paşa Profesör Cavid Bay-sunun nesrettiği ve bizim sabırsızlıkla ikinci cildini beklediğimiz Tezakir'inde bu zelzele ve yangının nasıl bir âfet olduğunu yalnız kendisinde görebildiğimiz bir dikkatle anlatır. Bugünkü Bursayı Tanzimattan sonra ki devrin bir eseri yapan bu âfet 1271 yılı cemazıleyyevlinin birinde öyleyinden sonra başlar. Berrak hava birden kararır. Fırtına, yağmur etrafı alır. İkkinden biraz sonra da zelzelenin kıyameti kopar. Sultan Osman, Sultan Orhan türbeleri (Cevdet Paşanın tabiriyle) takmilî, Yıldırım ve İkinci Murad camilerinin yelmin minareleri, Uluçamin yedi kubbesi ile minareleri yıkılır, köprüler harap olur. Geceye doğru kalenin Yahudi mahalles üstündeki tarafı çöker ve büyük bir yangına sebep olur. Fakat Bursanın macerası bununla da bitmez. Bir müddet çadır altında kalan halk utakutefek sarıncılara rağmen yavaş yavaş evlerine döndükten ve tabii hayat az çok başladıktan sonra, recebin on yedisinde akşam üçtû (slaturka saat birde) evvelâ şehrin üstünde bir köhercele bir lutu peyda olur, arkasından da tam iki dakika süren asıl büyük zelzele

gelir. Cevdet Paşa bu zelzelede Bursayı şöyle anlatır: «Memleket güya bir şiddetli fırtınada iki büyük dalga arasında kalan gemi gibi sallandı, ve binalar bir iki arşın ileri gidip gelir olmuş» der. «Artık herkes ne yapacağını şaşırmış. Ana evladını, evlad anasını kaybedip sersem ve sergerdan yollara düşmüşler, kargır binalar harap olmuşlar ve çarşı denilen Demirkapı ise bütün bütün yıkılmış.» Bu muazzam zelzelenin arkasından derhal üç koldan şehir içine ilerleyen Bursa yangını başlar.

Cevdet Paşa Kepezizade Fuad Paşanın o zaman daha efendi -bu vesile ile âşöyleki sözü de kaydediyor: «Osmanlı tarihinin dibacesi zayı oldu.» Daima zeki ve deima en iyi formüllü bulan Fuad Paşanın bu sözünde hem Bursanın, hem de o zaman uğradığı felâketin en iyi tarifi vardır.

Müşahsil ve çalışan Bursa bu felâketin yıkıntısından çabuk kurtulur. Abdülâziz ve Abdülhamid devirlerinin Bursası halkın hayatı ve istihlal itibarıyla büyük bir refah içindedir. Fakat tarihi eserlerin perisigilini Cumhuriyet devrine kadar sürer. O devirlerde yapılan ufuk tefek tamirler de şehircilikten ve hakiki tarih zevkinden mahrum bir anlayışın sakat mahsulleri olmaktan ileri gitmez. Bugün eski Gümüşlünün yerinde bulunan Osman Gazi ve Orhan Gazi türbelerinin devrin karakol binalarından farksız üslûbuzluğu bu tarih anlayışsızlığının en açık misalidir.

Mur diyenin alt tarafında Fatih ve İkinci Bayezid devrinin büyük galiri Ahmed Paşanın hâlâ bile harap bir türbeciği vardır. Bu türbenin kapısında -sol tarafa, pervaz taşında -meşrutiyetten çok evvel Bursaya kâphalar için giden Şeyh Saffet Efendinin -Muallim Nacinin aziz dostu- çok güzel bir Ta'lik ile yazılmış bir beytini okumuştum. Yazık ki ezberimde değil ve şu anda notlarım arasında da bir türlü bulamadım. Hiç sair olmadı halde ş'rin asaletine, hattâ kerametine menan Şeyh Saffet Efendi bu beytinde Ahmed Paşaya, «Hasta vücüdüm için senin ruhanîyetinden yardım istemeğe gel miştin; fakat türbeni kendi vücüdünden daha harap buldum.» der. Son yirmi, yirmi beş senenin ciddi çabalarına kadar Bursada sanat eserlerimizin vaziyetini bu beytin isyanı kadar iyi hulâsa eden cümle yoktur zannederim.

Cumhuriyet devri Bursa için çok şey yaptı. Övülmeğe layık iktisadi teşebbüslerin bir çoğu Bursadadır. Fakat tarihin ve bugünün ihtiyaçlarının yanışında, hemen hemen onlarla denkleşen ovanın güzelliğine ve temayülüne nedense layık olduğu ehemmiyeti veremedi. Halbuki Bursa b'na biraz da bu ovanın güzelliğidir. Onun sayesinde saatler Bursada bir renk cümbüşü olur. Şehir, Evliya Çelebinin kendisine verdiği ruhîniyetli şofatını onun içimide yerleştirdiği sükunetle kazanır. Yazık ki yeni tesislerin çoğu için belki de kolaylığı yüzünden ovaı seçtik, başı boş bırakılan yerleşmeler, acele iskânlar, küçük teşebbüsler hep ova ya doğru geyişledi, aktı.

Son Bursa seyahatlerimden birinde beni dikkatle dinlemek, hattâ bazı fikirlerime iştirak etmek lûtfunda

bulunan Bursa Valisine şehrin ovaya doğru yayılan bu kısmının Yıldırım camii taraflarına kaydırılması imkânı olup olmadığını sormuştum. Hâlâ de böyle bir kaymanın hem ova, hem de mimarlık tarihimizin çok mühim eserlerinden biri olan ve İstanbul devrine kadar verdiği örnek az çok devam eden bu güzel camii, şehrin bir ucunda tek başına kendi talihini ve tarihini beklemekten kurtaracağına kanım. Bursayı günün meselesi yapan bu hâzin hâdisle vesilesile de olsa bunu hatırlatmaktan kendimi alsamam. Yeni tesislerin bir çoğunun o tarafa nakli işleri biraz kolaylaştırır zannederim.

Daha kayıbmızın ne olduğunu bilmiyoruz. Şimdiye kadar ancak, gerekten zengin olan bu çarşıda uğradığımız meddî ziyana binlerce vatan daşın devletin ve cemiyetin yardımına muhtac kaldığını öğrendim. Bursada ötedenberi iktisadi hayatın merkezi olan bu yangın sahası sivil mimarimizin en güzel, en dikkate değer eserleri olan hanların toplandığı yerdi. Bu hanlar ne oldu? Yalnız Uluçamin ve Koza hanının kurtulduğunu öğrendik. Uluçamin kurtuluşu şehrin bu tarafını, tarihi merkezini etrafında yeniden kurma imkânını bize sağlıyor-ktır. Bu camii duvarlarında s'dece on dokuzuncu asırdan kalma büyük yazıların harap olmayışı dahi bizim için bir sadettir. Öbür hanların ve hamamların hepsi zayı olmamış olmaları ve bu asil binalardaki tahribatın pahalı ve ya uzur bir tamirle telâfi edilebilecek dereceyi aşmamış olmaları temenni edelim.

Evliya Çelebinin Bursa çarşısına aid olan kısmını okuyanlar bu camii etrafında, bu hanlarda nasıl nesel ve evil evil bir hayatın kaynaştığını görürler.

Bursa bu neşeyi geçirdiği bütün acı tecrübelerle -şimen kaybetmedi Hiç bir 23 nisan gününü Bursada geçir-diniz mi? Eğer geçirmişseniz Bursanın çocukları beraber nasıl bayram yaptığını görmüşsünüzdür. Ben kendi hesabıma iki sene evvel şehrin ortasında rastladığım çoğu eski zaman elbiseleri giymiş, bir kısmı de yeni modalarla süslenmiş küçük kız çocukları kafeslini hiç bir zaman unutamıyacağım. O günkü gezintilerimde Sub'ında, Yeşilde, Emirslutanda, her gittiğim yerde bu kafeslinin dağınk parçalarını rastladım. İnce, kıvamız sesleriyle söyledikleri türküleri dinledim, bu kadar iyi sürlenmiş çocukların çok fakir mahallelerde uzun eteklerini belki de camurda sürüye sürüye civit boyalı çarık evlere dağıldığını gördüm. Ve daha mühimmi ihtiyar Bursalıların kendi gelecekları olan bu yavruçukları seyrederken gözlerinde perlayan ışığı gördüm. Hiç bir Andereski muasah bu kadar güzel olamazdı. Bursa o gün çocuk cennetiydi. Temenni ederim ki bu güzel şehrin, uğradığı ziyân yüzünden bu neşeyi kaybetmesine cemiyetimiz müsaade etmez.

Bugünün Türkiye'sine bu felâketle yeni bir vazife daha düşüyor. Bursayı yeniden kuracağız. Ammı yanılmıyalım ve üstünde bu mühim ameliyeti yapacağımız şeyin Bursa şehri, yani bütün bir tarih olduğunu unut-mıyalım. Yukarıda Bursa için biraz da ovanın güzelliğidir, demistik. Şimdi bu manzarayı asıl canlandırın, bu ovayı bizim için o kadar manalı yapan ruhun Bursanın tarihi ve sanat eserleri olduğunu söylemem icab ediyord. Tarih insandır. Tabiat insanla birleşince güzeldir. Bursa cinsinden şehirler daima tarihi şehrelerle ve ona sadık kaldıkları nisbette mevcudurlar. Bu tarih bizden sonra da devam edeceğine göre onu yalanlayacak, onunla çatışacak hamlelerden ş'kinme-liz.

Bursaya benziyen Floransa, Ravenna gibi İtalyan şehirlerinin Girona, Sevilla gibi İspanyol, Brage, Gagd gibi Belçika şehirlerinin güzelliklerini bugünle tarihin kucağına kucağına yaşaması vücude getirir. Bu sadece tarihi eserlere hürmetle, onları velev ki yıkık bir duvar, yahud bir taş parçası oluncu ehemmiyetle muhafaza etmekle olmaz. Muhafaza bu işte ilk şarttır. Ayrıca bu tarihin dikte ettiği dersli iyice dinlemek lâzımdır. Bursa peysajının rahatça tahammül edeceği mimarının üslûbunu, şehrin alacağı manzarayı ancak o zaman gerçekliği gibi tayin edebiliriz. Zamanın yarattığı büyük ve canlılıklar da ima büyük dikkatler ister. Bursaya, Bursalılara ve bütün milletimize geçmiş olsun, diyelim.

Ezerai ŞUKRAN VİDİNLİ

ile

Doktor NEJAT ERKİN

Nikahlandılar.

Samsun 28/5/1958

TEŞEKKÜR

Altemiz aramızdan ebediyen ayrılan ZEYNEP AKBASAN'ın cenaze merasimine bizzat iştirak ederek, mektûb, telgraf ve telefonla acımızı paylaştan dost, akraba ve arkadaşlarımıza ayrı ayrı teşekkür büyük acımız malî olduğundan muhterem gazetelerinde tazavatını rica ederiz.

Erkan ve Akbasan aileleri

Şehzadebaşı

ŞUBEMİZ

1 Eylül 1958 pazartesi gününden itibaren
Fevziye caddesi, Çakır Saray'da
YENİ BİNASINDA hizmetinize açılıyor

TÜRKİYE \$ BANKASI

parancın... istihballatın emniyeti

MEVLİD